

ENFLASYONDA ÖLÇME SORUNU

Eylül ayına ait enflasyon verileri açıklandı. TÜİK'in açıkladığı oranlar şöyle. Tüketici fiyatları 0,97 oranında artarak yıllık enflasyon yüzde 11,75 , üretici fiyatları ise aynı dönemde yüzde 2,65 oranında yükselmiş ve yıllık enflasyon yüzde 2,80 puan artarak yüzde 14,33 oldu. T.C.M.B., yayınladığı değerlendirme notunda; "enflasyon eğiliminin temel mal grubunda yüksek seyretmeye devam ederken hizmet ve eğitim grubunda gerilediğini, gıda ve alkolsüz içkilerde enflasyonun artmaya devam ettiğini, üretici fiyatlarındaki yükselmenin döviz kuru artışlarından kaynaklandığını, imalat sanayi fiyatlarının mevsimsellikten arındırılmış eğiliminin bu dönemde belirgin ölçüde yükseldiği vurguladıktan sonra tüketici fiyatları üzerinde ÜFE kaynaklı baskıların güçlenerek devam ettiği" tespitinde bulundu.

Piyasa beklentisi özellikle kur artışından dolayı yüzde 1,35 ler civarındaydı. Döviz kuru artışı ÜFE kanalında kalmış henüz TÜFE'ye yansımamış durumda. Ekonomistler manşet enflasyonun yüzde 12-13 ler civarında olacağını ön görüyor.TÜFE oranının hesaplandığı sepetteki 314 ürünün (%75 inin) fiyatı arttı, 42 ürünün (%10 unun) fiyatı değişmedi, 62 ürününün (%15 inin) fiyatı ise düştü. Enflasyon on bir aydır çift hanede seyrediyor. Mevsimlik ürünler hariç TÜFE ise on iki aylık ortalamalara göre yüzde 12,18 oranında arttı.Enflasyon olgusu ülkemizin uzun yıllardır çözemediği kronik bir sorundur. Bunun birçok nedeni var. Siyasi iradenin ve toplumsal mutabakatın (işçi, işveren, çiftçi, ücretli, emekli ve kamu paydaşları arasında) olmayışı ve döviz kurunda istikrarın sürdürülemezliği sonucu sorun kalıcı çözülüyor. Enflasyon sorunu kalıcı çözülmediğinden de makro ekonomik dengeleri de kalıcı olarak oluşturamıyoruz. Enflasyon ve fiyat istikrarını öncelemeden hiçbir programın başarı şansı yok. Sorunu çözmek için de öncelikle bu sorunla yüzleşip ölçmenin doğru yapılması gerekiyor.

Öncelikle enflasyonun ölçülme yönteminin doğru yapılması, piyasa paydaşlarının bu konuda güven duymaları büyük önem arz ediyor. Ekonomistler bu konuda zaman zaman eleştirilerini yoğunlaştırıyorlar. Bu eleştirileri kısaca özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz; En son Eylül döneminde akaryakıt zammı, ÖTV zammı, elektronik ve bilgisayar benzeri eşyalardaki yüksek fiyat artışlarına rağmen TÜFE'nin 0,97 de kalması inandırıcılığını kaybediyor. Fiyatı en çok artan ve yaklaşık oranları %8 lerde sabitlenen patlıcan, biber gibi gıda ürünlerinin yanında ithal ürünlerdeki yüksek fiyat artışlarının endekse yeterince yansımadığı gözüküyor.2018 kur sonrası döviz kuru artışları (sepet kur) enflasyon oranları zaman içinde birbirlerine yakınsadığı halde 2020 de dokuz aylık sepet kur artışı %32 iken, aynı sürede ÜFE %13,44 TÜFE ise sade %8,33 te kaldı. Bu durum ölçme sorunu olduğunu gösteriyor. Bir kısım akademisyen (Prof.Dr.Veyssel Ulusoy) enflasyon Araştırma Grubu (ENAG) adı altında enflasyon oranı hesaplamaya başladılar. Bu grubun Eylül ayı enflasyon oranı hesaplaması %3,61. Ekonomi yazarı gazeteci İbrahim Kahveci de köşesinde TÜİK'in kalemleri ve verileri üzerinden yaptığı hesaplamada enflasyonu 0,97 değil, 1,27 buluyor.Türkiye'de hane halkı enflasyon beklentisini ölçen düzenli bir anket yok. Sadece TÜRK-İŞ'in gıda anketi var. Bu önemli bir eksiklik. Daha önceki YEP programında Merkez Bankası'nın temel amacı olan fiyat istikrarı konusunda elindeki tüm araçları kullanacağı belirtilmişken son programlarda bu kısım metinlerden çıkarıldı. Uygulayıcıların eylem bütünlüğü açısından çelişkili bir durum. Ekonomik krizlerin hemen hemen tümünün altında yatan unsur kur istikrarının olmayışı. Kur geçişkenliği ve gıda fiyatlarındaki artışlar enflasyon hedeflerindeki sapmanın yaklaşık dörtte üçünü oluşturuyor. (11. Kalkınma Planı 2019-2023 Enflasyonla Mücadele konulu özel ihtisas raporu) Gerek makro ekonomik dengeler gerekse fiyat istikrarı için mutlak suretle istikrarlı döviz kuru politikası izlemek gerekiyor.

TÜİK'in eski başkanı Birol Aydemir de "verilerle oynanmadığından eminim. Ancak hem büyüme verisi hem de istihdam ve enflasyon verisi de şüphelidir "açıklamasında bulundu: İnsanların yaşadığı ve gördüğü hayat dinamikleri ile TÜİK verileri örtüşmeyince insanlar enflasyon açıklamalarına güvenlerini kaybediyorlar" açıklamasında bulundu.

YMM M.Saim UYSAL uysalsaim@gmail.com